

Tavaszi zsongás

Kedves Olvasó!

Itt lennénk tehát ama Boldog Új Esztendőben, amit annyit emlegettünk Szilveszter pápa neve napján. Mostanra a józanodás ideje jött el: a Semmelweis-terv a paraszolvencia ellenes küzdelmet hosszú távú feladatként definiálja. Akinek füle van, hallja meg: ma és holnap tehát marad. A rezidensek zöldkeresztes mozgalma már indulás előtt hősi halált halt: sok büszkeségre nincs okunk. Mindazonáltal a betegek zöldkeresztes mozgalma – mely történetileg azért lényegesen régiebb, mint a rezidenseké – elsősorban vidéken, azért hódít: a pulmonológiai szakrendelők előterei a mozgalom spontán fészkei.

Albert Camus kiábrándult sorait az empátikus kollégák szíves figyelmébe ajánlom.

Dr. Molnár F. Tamás

Tavaszdodik, és ez kedvez az allergiának, a duodenális fekélynek és a Húsvét körüli akut cholecystitisnek, valamint a kiskorúak heveny (locsolkodás utáni) tömeges alkoholmérgezésének. A Természet rabigáját levetett Emberség tehát a Tavaszünnepen felszabadultan ünnepelehet. Eme járványos jókedv idején térjünk vissza még rövid időre a járványok terepére.

„Az öreg asztmás ide-oda töltögette a borsót, s néha össze lehetett akadni Rambert-rel, a nyugodt és érdeklődő tekintetű újságíróval.”

1. Honnan származik az idézet?

- Asztmák és borsók
- Fecskék és fruskák
- A pestis
- Az undor

A krónikus betegség az arra érzékeny beteg megfigyeléseit élesíti, kedvez a filozófiának: erre amúgy már a tuberkulózis is tanította a megfigyelni hajlandó orvost. A beteg sokszor maga dönt a kórlefolyása felől – a betegséghez való viszonyban nagyon is autonóm. A következő idézet különösen érzékeny és pontos megfigyelés a betegről és betegségről. Ritka, de mégsem olyan ritka egy nem szakmabelitől, egy „kívülállótól”. Gondoljunk az olyan diagnózisokra, mint az oblomovizmus, a don quijotizmus, a Pickwick-szindróma vagy a priapizmus.

2. Az előbbi felsorolásban van egy hiba: valaki nem regénybeli hős. Ki az?

- Oblomov
- Don Quijote
- Pickwick úr
- Priaposz

Következzék tehát a beígért idézet (forrás a regény 340. oldala).

„(...) s végül elég hosszú bekezdéseket szentelt a Rieux kezelte öreg asztmásnak. El is ment hozzá, az orvossal együtt, a beszélgetés után. Vihogva fogadta Tarrou-t az öreg, s közben a kezét dörzsölte. Ágyban volt, vánkosának támaszkodva, előtte a két lábosa borsóval: „Ó! Hát még egy van itt – szólt, midőn megpillantotta Tarrou-t. – Minden a feje tetején, több az orvos, mint a beteg. Persze, haladunk, ugye, haladunk? Igaza van a plébánosnak, megérdemeltük.”

Tarrou másnap újra fölkereste, bejelentés nélkül. Följegyzéseinek tanúsága szerint az öreg asztmás, hivatására nézve rőfös, úgy döntött ötvenéves korában, hogy elég volt e mesterségből. Lefeküdt, és azóta nem kelt föl többé. Pedig az asztmájától még talpra állhatott volna. Egy kis életjáradék elvezette őt egészen hetvenöt éves koráig, melyet vidáman viselt. Az óra látását nem bírta elviselni, és valóban egyetlen óra sem volt az egész házban. „Drága mulatság az óra – szokta mondogatni –, és tiszta hülyeség.”

Az időt és főleg az étkezését, az egyetlen fontosat, két lábosa segítségével állapította meg. Amikor ébredt, az egyik mindig tele volt borsóval. A másikba szemenként töltögette a borsót, egyenletes, kitartó és szabályos moz-

dulattal. A lábos volt tehát támpontja a napi beosztásának. „Minden tizenötödik lábos után – mondogatta – meg kell kapnom az étkezet. Ennyi az egész.”

Felesége egyébként elárulta, hogy az öreg már igen fiatalon jelét adta hivatásának. Valóban soha semmi nem érdekeltte, sem a munkája, sem a barátok, sem a kávéház, sem a zene, sem a nők, sem a sétálás. A város határát sohase lépte át, egyetlen alkalom kivételével, amikor családi ügyben kénytelen volt Algírba indulni, de már az Oran utáni első állomáson leszállt, mert képtelen volt folytatni a kockázatos vállalkozást. Visszatért az első vonattal.

Tarrou-nak, akit, úgy látszik, megdöbbenett ez a kolostori életmód, nagyjából kifejtette, hogy a vallás értelmében az emberélet első fele felszállás, a másik fele viszont leszállás, leszálláskor pedig az ember napjai nincsenek már tulajdonában, el lehet tehát venni tőle bármelyik pillanatban, és így ő sem tehet semmit, hiszen a leghelyesebb, lám, semmit sem tenni. Az ellentmondástól egyébként nem riadt vissza, mert röviddel ezután azt mondta Tarrou-nak, hogy Isten kétségkívül nem létezik, mert ha léteznék, a plébánosokra semmi szükség sem lenne. A következő megjegyzésekből azonban Tarrou világosan látta, hogy ez a filozófia ama rossz hangulatnak volt köszönhető, melyet a plébánia gyakori adománygyűjtései keltettek benne. Az aggastyán arcképét egy óhaj tette teljessé, mélységesnek látszó óhaj. Többször is kifejezte ezt látogatója jelenlétében: remélte, hogy igen magas korban fog meghalni.

„Vajon szent ez az ember?” – tűnődött Tarrou. És így válaszolt: „Igen, feltéve, ha a szentség nem más, mint egy csomó szokás.” Camus a megfigyelés képességével ruházta fel az asztmást: akinek az érzékszervei kifinomulnak. Így ír:

„Egyik este, tíz óra tájban, hosszú és kimerítő munka után, elkísérte Rieux-t, aki esti vizitjére ment az öreg asztmáshoz. Az égbolt szelíden fénylett az ódon negyed házai felett. Enyhe szél fútt zajtalanul a sötét útkereszteződéseknél. Ők ketten a csendes utcákból jöttek, s most egyszerre az öreg fecsegése fogadta őket. Közölte velük, hogy vannak, akik helyeslik, hogy mindig ugyanazok ülnek a húsosfazéknál, és hogy addig jár a korszó a kútra, míg el nem törik, és hogy minden bizonytalanság és ekkor kezét dörzsölte – még nagy zűrzavar lesz. Az orvos ellátta az öreget, ki eközben folyton az eseményeket magyarázta.

Felülről lépéseket hallottak. Az öregasszony észrevette Tarrou kérdő tekintetét, s elmondta, hogy a szomszédasszonyok a teraszon tartózkodnak. Megtudták egyúttal azt is, hogy szép a kilátás onnan fönről, s mivelhogy a házak teraszai egyik oldalukkal gyakran összeérnek, a környékbeli asszonyok látogathatják egymást anélkül, hogy kimennének a lakásukból.

– Úgy is van – szöjt az öreg –, menjenek csak föl. Jó ám ott a levegő.”

A levegőkúra, akárcsak a napkúra régi és bevált orvosi javaslat. Egy patikus kolléga egyenesen táviratban javasolta ezt, a Hofburgba címzett sürgönyben: „Öreg királyt napra kiteni, jót tesz.”

3. Valamennyien gyógyszerészek (is) voltak. De ki írta alá a sürgönyt?

- Csontváry Kosztká Tivadar (1853–1919)
- Örkény István (1912–1979)
- Edward Munch (1863–1944)
- Henrik Ibsen (1828–1906)

A prognózis még a diagnózisnál is nehezebb feladat. Hiába van ott mindkét szóban a gnózis: a tudás – ingoványos talajon jár-kelel a doktor. Ó, az apró jelek megfigyelése..., mint itt is (az idézet a könyv 469. oldaláról származik).

Csontváry
Kosztká Tivadar
(1853–1919)

„Ugyanennek a hétnek a végén az öreg asztmás rendkívül izgatottan fogadta az orvost meg Tarrou-t.

- Puff neki – szolt –, már megint előbújnak.
- Kicsodák?
- Hát a patkányok! Április óta egyetlen döglött patkányt sem találtak.

– Mi az, hát kezdődik előről? – kérdezte Tarrou Rieux-től.

Az öreg a kezét dörzsölte.

– Öröm nézni, ahogy futnak!

Két élő patkányt látott, amint bementek a házba, az utcai kapun át. Szomszédok újságolták neki, hogy náluk is megjelentek újra az állatok. A gerendák közt ismét hallani lehetett a hónapok óta elfelejtett zajt. Rieux várta az összesített statisztika megjelenését, mely minden hét elején volt esedékes. Megtudta belőle, hogy a betegség hátrál.”

Priaposz
ábrázolás egy
pompei freskón

4. Helyes-e a prognózis?

- igen
- nem

A krónikus, gyötrő betegség kíméletlenül őszintévé is teszi az arra hajlamos embert. Nincs miért álnokoskodni, lehull a lepel

a konvencióról, a hamis pátoszról. Az ember lemeztelenedik: az öreg spanyolnak sincs oka mást mondani, mint amit lát. A betegség mint az élet szimbóluma: része az egésznek: rész és egész egyszerre. A betegség nem különös állapot: hanem az élet integráns része – és nem is pontosan megmondható, mikor kezdődik és hol végződik. Egy vakbélműtétnél ezt elég egyszerű megmondani. De beteg maradt-e, akiből kioperáltuk a tüdőrákot? Vagy mikor lesz megint az? Persze, ha a beteg lét kihagyhatatlan előnyökkel jár, ugyan miért akarna bárki is egészséges lenni? Egy panaszskultúrában például... Így aztán meglehet, hogy a pestises városban a vén spanyol a legegészségesebb...

5. Talált-e a szerző példát erre a regényben?

- igen
- nem

Megoldások

1. (c) – A pestis. Az idézet a 295. oldalról származik (Albert Camus: Regények és elbeszélések, Európa Könyvkiadó, Budapest 1979; Fordította: Győry János)

2. (d) – Priaposz a görög mitológia alakja, s mint ilyen számos irodalmi hivatkozása van: Gravestől Trencsényi Waldapfelig. Dionüszosz és Aphrodité fia, Hümenaiosz testvére, a szexualitás istene, és az állati–növényi termékenységé is. Mikor a csapodár Aphrodité terhes volt Priapossal, Héra rontást küldött rá, így az újszülöttet óriási nemi szerv ékítette/éktelenítette (a nem kívánt törlendő).

Aphrodité az újszülöttet inkább a nimfák gondjaira bízta. A felnőtt Priaposz – a testi szerelem isteneként – a nimfákat és az istennőket is kerülgette, de nem sok sikerrel. Lotisz nimfa, akit meg akart erőszakolni, inkább lótuuszá változott. Egy másikat, akit álmában próbált meglepni, egy szamar ordítása ébresztett fel.

A sikoltozástól féltre, nehogy a többi isten felébredjen, Priaposz dolga végezetlenül menekült el. Így lett jelképe a szamar, a kéjvágy szimbóluma.

3. (a) – Csontváry volt, a „bolond festő” (az idézet forrása a könyv 450. oldala).

4. (a) – Igen, a patkányok megjelenése jó jel: a kórokozó virulenciája lecsökkent. Érdeemes a regényben a háború, megszállás dúlta Franciaország sorsának szimbólumát keresők figyelmébe ajánlani a patkányok általános szimbolikus jelentését. Méginkább diadalmas visszatértüket... Nem csupán gall és nem csupán 20. századi jelenség...

5. (a) – Igen, talált (az idézet a könyv 503. oldaláról való).

„Aztán huncut mosollyal kalapot emelt ünnepélyes üdvözlésül. Rieux azonban Cottard-ra gondolt, s az öklök tompa ütése a Cottard arcában tovább üldözte őt, miközben az öreg asztmás háza felé igyekezett. Talán még kínzóbb volt egy bűnös emberre gondolni, mint egy halottra.

Amidőn Rieux öreg betegéhez érkezett, az éjszaka már elnyelte az egész égboltot. A szobában hallani lehetett a szabadság távoli moraját, az öreg pedig egykedvűen töltögette a borsószemeket.

– Jól teszik, ha szórakoznak – szólt –, ez is az élethez tartozik. Hát a kollégája, doktor úr, mit csinál?

Dörrenések hallatszottak egészen idáig, de békés dörrenések: gyerekek engedték föl rakétáikat.

– Meghalt – szólt az orvos, mialatt a szortyogó mellkast kopogtatta.

– Ó! – szólt az öreg, kissé meghökkenve.

– Pestisben – tette hozzá Rieux.

– Igen – szólt az öreg rövid hallgatás után –, a legjobbak elmennek.

Ilyen az élet. De ő az az ember volt, aki tudta, mit akar.

– Miért mondja ezt? – kérdezte az orvos, elrakva a szívhallgatóját.

– Csak úgy mondom. Ha beszélt, mindig mondott valamit. Szóval nekem tetszett. No, de így vagyunk. Van, aki azt mondja: „Persze a pestis, hiszen pestis volt.” Jó, hogy érdemrendet nem követelnek. De hát mi is az, hogy pestis? Ilyen az élet, semmi egyéb.

– A gőzölést végezze rendszeresen.

– Ó! Sose aggódjék. Nekem még bőven van időm, megérem még valamennyinek a halálát. Életművész vagyok, bizony.

Vidám üvöltés válaszolt rá a távolból. Az orvos megállt a szoba közepén.

– Nem haragszik, ha kimegyek a teraszra?

– Dehogyan. Innen akarja őket látni a magasból, mi? Tessék csak. Pedig hát ugyanolyanok most is, amilyenek voltak.

Rieux a lépcső felé igyekezett.

– Mondja, doktor úr, igaz, hogy emlékmű készül a pestis halottjainak?

– Az újság írja. Egy emlékoszlop vagy tábla.

– Tudtam, hogy így lesz. És szónoklatok is lesznek.

Az öreg nevetett fulladó hangon.

– Már hallom is, amint: „Halottaink...! aztán mennek lakomázni.”

A betegségek „funkciója”, morális aspektusuk leginkább ott mutatkozik meg, amikor büntetésként fogalmazódnak meg.

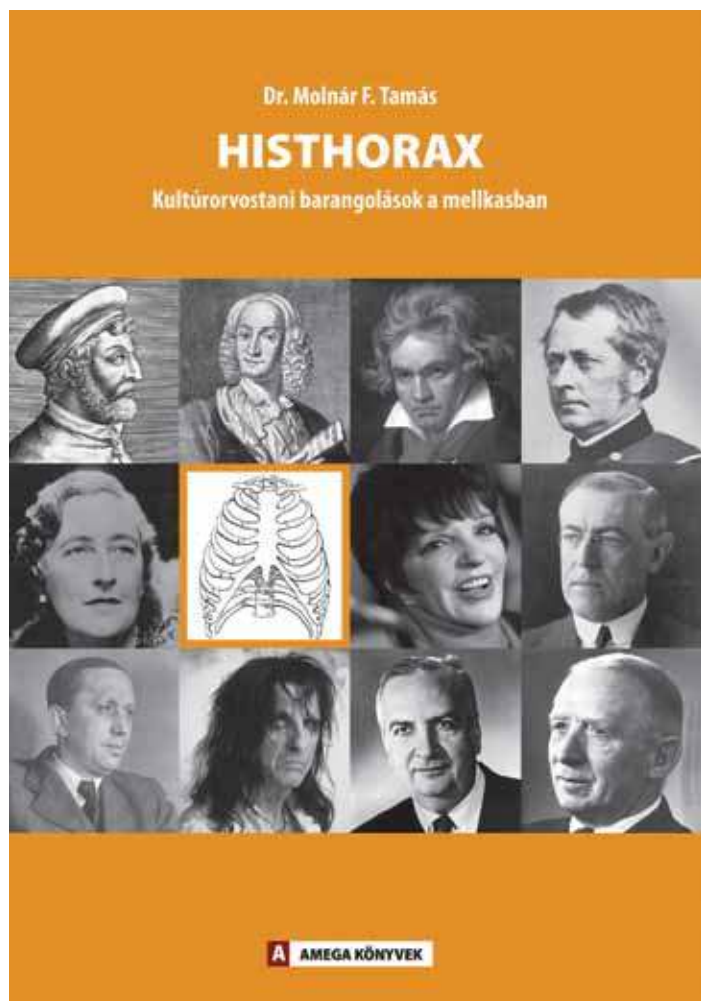
Az Ótestamentumban, amikor Mirjam a pusztában öccse, Mózes ellen fordul, testét ellepi a lepra (Szám 12,10). Amikor a gőgös Uzija (Uziás) király betör a jeruzsálemi templomba, a papok szeme láttára lepi el a lepra (2Kráon 26, 19-20). A csodálatos gyógyulások jutalmak, rendszerint a hit nagyságát és mélységét hivatottak jelezni: „meggyógyított Téged a Te hited”. Pedig a gyógyulás másodlagos jelentőségű: a központ a Gyógyító (Újtestamentum), később pedig a szentek legendáriumában a csodaté-

vő személy. Az Újszövetségben egyébként már megjelenik az a – keresztény teológiában később egyre markánsabb – jelenség, miszerint a betegség elveszíti büntetés jellegét. A testi szenvedés nemesíti a lelket, a kiállt – olykor éppen kihívott – fizikai gyötrelmek a boldogság forrásaivá válhatnak.

Ha az életkilátások, a várható napok hirtelen egy kézen is megszámlálhatókká válnak, ez ugyanúgy vezethet szigorú aszkézisre, mint féktelen hedonizmusra: miért legyen tisztességes, kiterítenek úgyis, miért ne legyen tisztességes... (József Attila).

Hát, nem lettünk okosabbak ettől sem... □

KÖNYVBEMUTATÓ

HISTHORAX – Kultúrorvostani barangolások a mellkasban Írta: Dr. Molnár F. Tamás

Miért kínál egy mellkassebész orvos- és kultúrtörténeti anekdotacskrot tudógyógyász kollégái, a pulmonológia iránt érdeklődő szakmai és talán szélesebb közönség számára? Az Evidence Based Medicine korában (mintha bizony elődeink munkája pusztán bizonyítékok nélküli kuruzsolás lett volna...) az efféle szilánkokra kötelező gyanakvással tekint a magára valamit adó klinikus. Ebből a történetfűzéből sem új tudás, sem pénz nem támad: egyetlen értéke (ha van) az olvasás öröme. Nussbaum, az excentrikus XIX. századi német sebész úgy fogalmazott, hogy az orvoslás egyike a legrégebbi művészeteknek és a legfiatalabb tudományoknak. C. P. Snow 1954-es híres Két Kultúra esszéje tudatosította, hogy a Hét Szabad Művészet alkotóelemei; a humaniorák és a reáliák – mely utóbbiak családjába a medicina is tartozna – útjai elváltak, közöttük a párbeszéd is elhalált. Ezzel a könyvecskével a leomlott híd újraépítéséhez szeretnénk kedvet csinálni. Hisszük: a történelmi és irodalmi példák segíthetnek a tanulásban, a megértésben, az át- és beleérzésben: az orvostudomány mind megannyi fontos elemében. Miközben a távoli és a közeli múltban sétálunk, tudjuk, hogy a művész, a politikus, a hadvezér, akár csak a rendelőben naponta megforduló „hétköznapi beteg” (van ilyen?) összehasonlíthatatlanul több, mint akár legbrilliansabb diagnózisaink halmaza. Ez igaz még az olyan fontos és meghatározó körképekre is, mint a tüdőbetegségek vagy különösen az asztma: mely könyvecskénk ürügye. Ha szakmai újdonsággal ezúttal nem is szolgálhat a szerző, azt őszinte szívvel reméli, hogy az idő múlásában, az elfáradt test és lélek felüdítésében könyvével szolgálja Kollégáit, a Tisztelt Olvasót. (Dr. Molnár F. Tamás)

168 oldal, A5 (puhatáblás) – **Ára: 2800 Ft**

A Histhorax és az Inhalációs gyógyszerbevitel című könyvek

megrendelhetők postai utánvétellel a következő címeiken:

Levél cím: Grandani Kft. 7618 Pécs-18. Postafiók: 46 – E-mail: grandani22@gmail.com – Fax: 06-72-461-305